

KAARI UTRIO

uhritlet

TAMMI

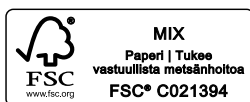
KAARI UTRIO

Uhritulet

TAMMI

HELSINKI

© OY AMANITA LTD 1993

TAMMI ON OSA WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖTÄ

ISBN 978-952-04-5836-2

PAINETTU EU:SSA

KIRJAN KESKEISET HENKILÖT

Historialliset henkilöt on merkitty tähdellä ().*

*JEPPE DIEKN, Turun linnanherra, Suomen laamanni

*RAGNHILD, edellisen tytär

*BERO BALK, Turun piispa

STEN BALK, edellisen veli, Kuusiston piispanlinnan päällikkö

ANTON MIKHOF, Turun pormestari

ELIANA, edellisen vaimo

JUDIT, edellisten tytär

WERNER PYK, Mikhofin kaupparenki

FILIP RÖDE, Piikkiön Hepojoen herra

DORDEI, portto

GOZMAR WISECKE, viipurilainen suurporvari

BERTA GRUNACHER, edellisen anoppi

SANDER WISECKE, palkkaritari, Gozmarin poika

JACOBA VON HAMELEN, edellisen vaimo

*BENGT NILSSON LEJONANSIKTE, vitaliaanipäällikkö

*GRETA DUME, edellisen vaimo, Bo Jonsson Gripin leski

*KNUT BOSSON GRIP, edellisen poika

RICKMAN VON STOVE, mecklenburgilainen ritari

GUNNBORG, Gotlannin Östergarnista ryöstetty orjatar

PATER ANSELMUS, Västergarnin Pyhän Olavin kirkon pappi

MUSTA HEIKKI, Sten Balkin huovi

Ruotsalaiset sukunimet on merkitty selvyyden vuoksi. Keskiajalla niitä ei vielä käytetty.

I

1. luku

A.D. 1386

— **H**erra, Turussa on rutto.
Vaivautunut hiljaisuus tervehti huovin viestiä.
Turun linnanpäällikön asunnossa istuvat miehet olivat kokoontuneet käsittelemään kuolemaa: tavallista, kunniallista sairaskuolemaa. Sellainen kuolema oli luonnollinen, hyväksytty ja hyödyllinen tapahtuma. Kirkko sai lahjoituksia, omaisuus lähti liikkeelle perintöinä, leski solmi uuden avioliiton. Juotiin hautajaisoluita, tavattiin tuttuja, toimitettiin perinnönjako niin kuin nytkin rouva Katarina Haraldsdotterin jälkeen.

Ruttokuolemasta ei ollut huvia eikä hyötyä. Komeita hautajaisia ei ruttoaikana pidetty. Vaikka perintöjä jäi, jaot olivat ikäviä. Vainajan kotiin kerääntyneet todistajat saattoivat olla itse pian perittäviä, sillä rutto ei koskaan tyytynyt yhteen uhriin.

– Mistä rutto on tullut, mies?

Turun linnanherran Jeppe Dieknin kasvot olivat kalvaat rusketuksen alla. Pallomaisen pyöreä pää nytkähti vihaisesti. Ritari oli juuri haudannut vaimonsa tavallista pitemmän avioliiton päätteeksi. Kahdeksantoista vuotta saman vaimon kanssa, ja sitten nainen kuoli vatsakipuun viikossa. Se oli sopimatonta käytöstä, eikä Jeppe Diekn hevin antanut sellaista anteeksi. Hän oli luvannut Turun tuomiokirkolle vain kuusi lastia viljaa rouva Katarina Haraldsdotterin muistoksi, ja senkin vastahakoisesti. Sillä sai päivittäin Marianmessun

puolen vuoden ajan. Niin ylhäisen rouvan sielun puolesta olisi pitänyt lukea ainakin vuoden messut.

– Yksi Narvasta tulleen laivan merimiehistä sairastui Ingered Brunckan majatalossa. Portot veivät hänet Pyhän Hengen huoneelle. Hän kuoli siellä paiseet kainaloissa.

– Sellainen olisi pitänyt heittää Aurajokeen, joku mutisi.

– Ehkä tauti ei leviä, linnanherra sanoi toiveikkaasti. Kukaan ei viitsinyt edes kulmiaan kohottaa. Rutto levisi kaupungille tai sitten ei; tapahtui Jumalan tahto eikä kukaan voinut asialle mitään. Linnanväki oli kohtuullisen turvassa. Portit voitiin sulkea ja kaikki yhteydet kaupunkiin katkaista kunnes uhka oli ohi.

Piispa Bero Balk teki ristinmerkin.

– Agnus Dei qui tollis peccata mundi, dona eis pacem. Jumalan karitsa, joka pois otat maailman synnit, anna hänelle rauha.

Anton Mikhof, kauppaporvari ja Turun pormestari, risti itsensä muitten mukana. Hänen mielessään häilähti epämääräinen levottomuus.

– Narvasta tullut laiva?

Pormestari Anton Mikhof muisti miehen, jonka kanssa oli juonut kirsedrankia Pyhän Nikolauksen kiltatuvassa. Ettei vain ollut laivuri ja tulossa Narvasta?

Ritari Jeppe Diekn oli palannut pääasiaan. Edes rutto ei saanut häiritä, kun Jeppe Diekn laski tilojaan ja talojaan. Ritarin tyttäret Ragnhild ja Ingrid sekä vävy Karl Magnusson nyrpistelivät, kun Jeppe Diekn luetteli omaisuuttaan Itä-Göötanmaan Bankekindissa. Se oli vaimon kautta saatua ja tyttärillä ja vävyllä olisi ollut siihen yhtä ja toista sanomista. Mutta Turun linnanherralle ei väitetty vastaan, ei semminkään, kun asuttiin saman katon alla ja vävy oli linnan ali-päällikkö appiukon armosta.

Perinnönjaon todistajat olivat tottuneet siihen, että ritari Jeppe Diekn otti osan herransa Bo Jonsson Gripin valtavista tuloista ja alaistensa niukoista palkkasaamisista. Jeppe Diekn ei ylenkatsonut kuivaa kapahaukeakaan. Miksi hän ei olisi huijannut lapsiltaan meheviä rantaniittyjä kun tilaisuus tarjoutui? Jos joku avasi ajatte-

lemattomasti suunsa, viipyvä katse ritari Jepen raskaitten luomien alta hyyydytti turhan puheliaisuuden.

Piispa Bero Balk nousi lähteäkseen.

– Ritari, kun kiireiltäsi ehdit, ajatus Auran sillalle!

Jeppe Dieknin luomet painuivat alistuneesti. Hän oli sivistynyt mies, kirjoitustaitoinen. Turun koulussa hän oli kuullut tarinan roomalaisesta senaattorista, joka oli jokaisen puheensa lopuksi vaatinut hävittämään Karthagon kaupungin. Piispa aikoi rakentaa sillan Aurajoen yli samalla menetelmällä, ottamalla asian esille aina ja kaikkialla. Mikäli ritari Jeppe asian oikein muisti, Rooma oli sittemmin hävittänyt Karthagon.

– Minun täytyy puhua asiasta drotsille, Jeppe Diekn sanoi sadan-
nen kerran. Piispa Bero hymyili kuivasti.

– Tee se, ritari. – Bo Jonsson Grip on hyötynyt Itämaasta niin runsaasti, että voi rakennuttaa tänne pahaisen sillan.

Ritari Jeppe jätti sanomatta, että valtakunnassa ei ollut montakaan sellaista siltaa, joka olisi riittänyt Aurajoen yli. Hanke oli suuri ja kall-
lis. Sitä toteuttamaan tarvittiin kruunu, kaupunki ja kirkko yhdessä.

Piispa Bero nyökkäsi vastaukseksi toisten kumarruksiin ja meni ovelle. Piispaa seurasi pitkä suuriluinen mies, vielä nuori mutta val-
pas ja vaitelias. Hän oli herra Sten Balk, Kuusiston piispanlinnan
päällikkö ja piispan oma veli.

– Pormestari, ritari Jeppe kääntyi Anton Mikhofin puoleen, kun
herra Stenin selkä katosi oviaukosta linnanpihaa kiertävälle puu-
käytävälle, – jääthän toki nauttimaan jako-oluita nyt kun kirkkoväki
on poistunut?

Anton Mikhofin mielessä värähti jälleen levottomuus. Hän oli aja-
tellut palata piispa Beron ja herra Stenin mukana kaupunkiin. Piispa
oli liikkeellä purrellaan ja ottaisi mielihyvin pormestarin seurakseen.
Mutta linnanherran kutsuun ei vastattu kieltävästi.

– Mielihyvin, ritari.

– Olet väsyneen näköinen, pormestari. Et kai ole sairas? Ei ole
sellaista tautia, jota kunnon humala ei parantaisi. Gunnar, Froste!
Työhön.

Jeppie Dieknin nuoret aseenkantajat ryhtyivät tarjoilemaan miehille olutta ovensuun suuresta sammioista. Se oli herrainolutta, niin paksua että vei nälän. Pormestari Anton Mikhof unohti levottomuutensa tuntiessaan kielellään humalan herkullisen maun.

Pyhän Benignuksen jälkeinen aamu, seitsemäs kesäkuuta, oli yhtä autereinen kuin eilinen. Pormestari Anton Mikhof heräsi Turun linnanpäällikön asunnon lattiaoljilla elämänsä kohmeloon. Varhainen valo hiipi linnanpihalle avautuvista ikkunoista, joiden luukkuja ei kukaan viitsinyt kesäyönä sulkea. Anton Mikhofin päätä särki niin, että hän uskalsi hädin silmänsä avata.

Pormestarin katse kiersi tummasta tähditetystä katosta huoneen perällä seisovaan vuodekomeroon. Sen puiset ovet oli veistetty täyteen kuvioita ja maalattu punaisella ja vihreällä. Ovien takana nukkui tuore leski, ritari Jeppie Diekn, eikä suinkaan yksin. Yksin ei oljilla maannut myöskään pormestari Anton Mikhof. Mutta hänen vieressään ei venynyt pullea piika vaan joukko Suomen rälssimiehiä, jotka olivat olleet perinnönjakoa todistamassa.

Ei ollut vielä priman aika. Linnan kappalainen isä Clemens Miilu oli ankara mies. Hän ajoi linnankappeliin laumansa oli sen kunto mikä tahansa. Viimeistään kuudelta oli kaikkien polvistuttava rukoushetkeä kuulemaan, mutta luonnollisesti väki heräsi töilleen tuntia tai kahta aikaisemmin.

Pormestari Anton Mikhof kuulosteli outoa hiljaisuutta. Oli aamuyö, ja pormestari halusi omaan taloonsa Turkuun Jokikadun varrelle. Hän nousi ähkäisten, vaivalloisemmin kuin neljäkymmentä elettyä talvea olisi edellyttänyt. Kipu oli joka puolella; käsittämätöntä hankkia niin losokuorinen olo hyvällä oluella.

Anton Mikhof hoippui solakäytävälle, joka kiersi linnanpihaa toisen kerroksen korkeudella. Piha, päivisin täynnä ihmisiä ja tavaraa, oli pimeä kuilu nousevan auringon valaisemien kattojen keskellä. Pormestari laskeutui portaat melkein itkien kurjuuttaan ja vaelasi seinistä tukien sisäpihan poikki, välimuurin portista etupihalle ja itätornin portille. Vartiomies tunsu hänet ja avasi haukotellen raskaan oven.

– Varhain liikkeellä, herra?

Anton Mikhof jaksoi tuskin nyökätä. Portti sulkeutui kirskuen takana ja pormestari raahusti alas laiturille. Lautturi, vanha mies jota nimitettiin pelkästään Ukoksi, oli jo hereillä.

– Saisinpa edes kerran elämässäni maistaa väkevää olutta, Ukko marisi auttaessaan pormestarin veneeseen. – Sen vuoksi kannattaa vähän kärsiäkin.

Anton Mikhof ei ollut samaa mieltä, mutta ei kyennyt puhumaan. Hän kyhjötti kuin säkki veneessä, kun Ukko souti leveän salmen poikki Linnasaarelta mantereelle. Pormestari kömpi veneestä laiturille, josta lastattiin linnaan menevä tavara. Hänen edessään johti tie, mittaamattoman tuntuinen, kohti Turkua.

Anton Mikhofin kärsimysten matka sujui askel kerrallaan, hammasta purren, henki vaikertaen tuskan raastamissa keuhkoissa. Suu oli kuiva ja pölyinen kuin kirkon ullakko, kieli tahmea tukki – se tuntui työntyvän ulos hampaitten välistä.

Valo oli kirkas ja kivulias, lintujen viserrys ukkosenjylinää. Kun tuomiokirkko viimein näkyi korkealla kummullaan harmaan kaupungin yläpuolella, pormestari lysähti nääntyneenä tienvarren heinikköön. Aurajoki virtasi alhaalla taivaansinisenä, vasemmalla huojuui Kaislajärven matala kaislikko ja sen takana kohosi Puolalanmäki, alarinteellä Pyhän Yrjänän spitaalihospitaalin hopeankarvainen hirsiaita. Anton Mikhof tiesi, että oli heti noustava ja päästävä joen rantaan tai hän ei nousisi koskaan. Hän tiesi nyt myös, etteivät ruumista nuolevat liekit olleet herrainoluen aiheuttamia.

Auran lautturi silmäili hämmästyneenä umpijuovuksissa rantaan toikkaroivaa pormestaria. Ihmisiä oli jo liikkeellä. Laiturin puomi nostettiin ihmisten kulkea kohta matutinan jälkeen, ennen aamuviittä, jolloin raatihuoneen kello soitti päivän alkaneeksi. Lautturi alkoi soutunsa, joka jatkui iltayhdeksään asti. Monet halusivat joen ylitörille. Pormestari oli pidetty mies. Väen naurahtelu oli ystävällistä.

– Rouva Katarina Haraldsdotterin perintö näkyy jaetun perusteellisesti.

– Piispa meni jo eilen purren ylös Koroisiin.

– Sten Balk jäi torin laiturille. Hänen käyntinsä oli vakaampi kuin pormestarin.

– Se seiväs! Luulee itsekkin olevansa prelaatti.

– Näkyi marssivan Ingered Brunckan taloon.

– Sinnehän kaikki miehet, joilla on jotakin kummassakin kukkarossa.

– No, pormestari, siihen vain, kohta olet kotona. Rouva Eliana panee otsallesi kylmän kääreen.

– Mikäli omilta taudeiltaan ehtii miestänsä hoitamaan, joku ivasi.

Anton Mikhof kompuroi joten kuten lautalta torin rannan laiturille. Hänen silmissään hämärsi, kapea tori näytti aaltoilevan. Torin reunojen kivipuodit kohosivat yläpuolella uhkaavina möhkäleinä. Pormestari kaatui torille jysäystä tuntematta. Ihmiset olivat vetäytyneet pelokkaaksi kehäksi hänen ympärilleen.

– Ei ole olut eikä viini, joka tällaisen tekee.

Anton Mikhof ei enää nähnyt ihmisiä. Hän laahautui eteenpäin puoleksi kontaten, puoleksi mahallaan. Mikhofin talon korkea pääty antoi torille. Siihen kiinni oli rakennettu kaksi toripuotia, toinen Mikhofin, toinen Pyhän Bartolomeuksen alttarin. Molempien luukut olivat kiinni kuin epäystävälliset silmät. Niiden välissä oli talonalaisen kellarin ovi katoksineen. Mikhofin talon portti antoi Jokikadun puolelle: komea rakennelma pylväineen ja kaarineen kuten rikkaalle porvaristalolle sopi. Portti oli avattu viiden aikaan kuten kaupungin muutkin portit kestien ja kauppakumppanien kulkea.

Pylväitten välistä näkyi alkukesän hennon vihreä ryytimaa, Mikhofin pihan ainoa paikka, joka ei ollut rakennettu. Sitä kohti pormestari Anton Mikhofin käsi ojentui. Meiramin taimi piirtyi hetkeksi maan tasalta hänen silmiinsä, sitten häilähti vihreä hame ja tuntui suloinen tuoksu.

– Miten minua vaivataan... tuskin pysyn jaloillani ja raahataan ulos kadulle, kärsivä ääni valitti.

– Eliana...

Kultaiset hiukset laskeutuivat auringonkilona pormestarin ylle.

– Eliana.

Kasvot vetäytyivät pois. Anton Mikhof näki tummaa usvaa, ja sitten ei mitään.

– Rutto! kimeä ääni sivalsi haipuvaa kuuloa. Anton Mikhof yritti kääntää päätä ääntä kohti, mutta niska ei liikkunut.

– Pormestarilla on rutto!

Anton Mikhof tunsu kankaan pyyhkäisevän kasvojaan.

– Mieheni kuolee ruttoon, rouva Eliana sanoi valittavalla äänellä.

– Kuinka hän saattaa olla niin ilkeä? Minähän olen sairas ja heikko... Mitä minä nyt teen? Miksi hän hankki niin kauhean taudin? Kuka minusta nyt huolehtii?

Väki perääntyi Jokikadulta, hävisi torille kuin sulava lumi.

– Anton. Anton. Minä en voi ottaa sinua sisään, tartutat kaikki.

Sinun täytyy mennä Pyhän Hengen huoneelle. Kuuletko?

Raskaasti hengittävä mies ei avannut silmiään.

– Sulkekaa portit.

Herra Sten Balkin käynti ei ollut yhtä vakaata kuin edellisenä iltana, joskaan huojuminen ei ollut niin pahaa, että tukea olisi tarvittu. Herra Stenin omat jalat kantoivat vielä, mutta tuntuivat itse mää-
räävän suuntansa piittaamatta siitä, mitä omistaja niiltä vaati. Herra Stenin tarkoitus oli jatkaa Luostarin välikadulta Kirkkokadulle, mutta vasen jalka veti vasemmalle ja omistaja seurasi perässä viistoon torin poikki kohti Jokikadun kulmaa.

Vartiovuoren rinteellä oli useampikin hökkeli, jossa vastoin Jumalan ja Turun raadin määräyksiä tarjottiin haluavaisille surkeaa suopursuolutta ja maksullista lihan iloa. Raati ei pannut määräyk-
siään toimeen liian innokkaasti, sillä portot olivat tarpeellisia ihmisiä kaupungissa, joka vilisi merimiehiä, sotilaita ja kestejä. Viisauudessaan raati arveli, että porttolat ja oluttuvat säilyttivät rauhan paremmin ja halvemmalla kuin aseistettu vahti – ja saattoihan joku raatimieskin joskus eksyä hämäriin saunoihin. Piispa ei puuttunut asiaan niin kauan kuin naiset käyttäytyivät siivosti. Jeesus oli antanut anteeksi Maria Magdaleenalle, ja itse kirkkoisä Augustinus oli nimittänyt porttolaa hyödylliseksi likaviemäriksi. Pappismiehetkin

tarvitsivat silloin tällöin viemäriä. Kaikki olivat tyytyväisiä asiain tilaan.

Erityisen tyytyväinen oli sinä aamuna herra Sten Balk, jolla ei muutenkaan ollut valittamista elämässään. Hän oli Vehmaan Palkkisten kartanon nuorin poika, hyvää sukua ja kohtuullisen varakas. Hänen vanhin veljensä oli Palkkisten herra, toinen veli oli Turun piispa. Herra Sten itse omisti Korven kartanon, toimi Kuusiston piispanlinnan päällikkönä ja komensi piispan neljäkymmenen huovin asevoimaa. Se oli mahdollikas asema kolmenkolmatta ikäiselle miehelle.

Yö oli ollut antoisa: majatalonemäntä Ingered Bruncka oli hankkinut tynnyrillisen ranskanviiniä ilahduttamaan vakituista asiakastaan, joka maksoi auliisti, juopui harvoin eikä silloinkaan mellastanut pahasti. Herra Sten ei koskaan juonut niin paljon, ettei olisi pystynyt taistelemaan ja rakastelemaan. Hän oli juron ylpeä itsehillinnästään, vahti ja kuritti itseään alituisesti pelätessään, että häntä pilkattaisiin hänen nuoren ikänsä vuoksi. Joku muu olisi nojannut seinään kolmen viinikannullisen jälkeen. Ei Sten Balk.

Tarkkaavaisuudestaan huolimatta herra StenCOMPASTUI.

– Suo anteeksi, veli. Ah, se oletkin sinä, pormestari. Anton Mikhof liikahti heikosti.

– Jotkut eivät kestä viiniä yhtä paljon kuin toiset, herra Sten sanoi omahyväisesti. – Saanko auttaa sinut taloosi, Anton Mikhof? Olet-han päässyt jo portille asti.

Sten Balk kumartui ja nosti velton pormestarin syliinsä. Anton Mikhof ei ollut pitkä, mutta hän oli kohtalaisen tukeva, ja herra Sten horjui Jokikadulla ottaen pieniä apuaskeleita keskusojan molemmin puolin. Katu oli niin kapea, että herra Sten kääntyillessään kolhi tajutonta pormestaria väliin Mikhofin talon, väliin vastapäisen porvari Matias Karvapään talon seiniin. Lopulta hän lysähti istumaan Mikhofin seinän viereiselle multapenkille.

– Yritetään kohta uudestaan, herra Sten lohdutti pormestaria. Anton Mikhof korahti.

Mikhofin suljettu portti kolisi. Kuului huutoa ja läjähdyksiä, kun

kämmen sattui sopivasti poskelle. Lapsi, pieni ja karvainen kuin orava, kiipesi portin yli ja tömähti Sten Balkin viereen.

– Mitä teet minun isälleni, soturi? Ääni oli uhmaava.

– Autan hänet kotiinsa, herra Sten puolustautui. – Pormestari on ottanut tuopin liikaa.

– Rutto hänellä on, otus sanoi. – Äitini ei päästä häntä kotiin vaan käskee hänen mennä Pyhän Hengen huoneelle.

– Tämä mies ei kävele edes kadun yli, herra Sten arveli. – Tajuton. Rutto, niinkö sanoit?

– Rouva Eliana pelästyí ja jätti hänet kadulle makaamaan.

– Sopimatonta käytöstä vaimolta, herra Sten paheksui. – Minun täytyy kai sitten viedä pormestari Pyhän Hengen huoneelle. Harmi, tulín juuri sieltä päin.

– Mennään, lapsi kiirehti, ja silloin Sten Balk huomasi, ettei hän oikeastaan ollut lapsi jos ei aikuinenkaan. Se, minkä herra Sten oli nähnyt oravan turkkina, oli tummankultainen kiharapöheikkö, perusteellisen sekaisin tukistettu. Tyttö oli pieni ja laiha, mitättömän näköinen, mutta hänen hameensa oli hyvää ruskeaa villaa. Ohutta ruumista kiersi kallis pronssilaattainen vyö veitsineen ja tuluspusseineen. Ei mikään pikkupiika tämä, pikemminkin vauraan talon tytär.

– Minä olen Judit Mikhof, tyttö sanoi, ja herra Sten onnitteli itseään tarkkanäköisyydestä.

– Sinun lieenee parasta palata kotiisi, pikkutyttö.

– Minun on oltava isäni luona kun hän on sairas.

– Tunnollinen tytär, Sten Balk hyväksyi.

– Tule, herra. Isäni tarvitsee hoitoa.

Sten Balk vilkaisi Anton Mikhofin turvonneita kasvoja. Hän arveli, ettei mikään hoito voisi enää auttaa pormestaria. Sitten hänen korvissaan räpähti.

Rutto.

Herra Sten ponnistautui pystyyn velto ruumis käsivarsillaan. Nyt oli lähdeíävä liikkeelle tai muuten hän alkaisi huutaa. Humala, niin mieluisa tila kuin se olisi nyt ollutkin, haihtui Turun taivaalle.

Rutto, rutto. Mitään hoitoa ei ollut, ei pormestari Anton Mikhofille eikä herra Sten Balkille.

– Jaksatko, herra? Pyhän Hengen huoneelle on matkaa.

Sten Balk oli vihainen tytölle eikä vastannut. Hän halusi pudottaa pormestarin siihen paikkaan, potkia tytön maahan ja karata tiehensä. Mutta se oli liian myöhäistä, kaikki oli liian myöhäistä. Herra Sten Balk, piispanhuovien päällikkö ja mahtava mies, oli kosketanut ruttosairasta, ja hänen kohtalonsa oli nyt Jumalan kädessä. Niin se oli tietysti muutenkin, mutta koskaan ei Luojan koura ollut tuntunut niin kiikkerältä.

– Sinäkin voit sairastua, tyttö huomautti asiallisesti. Herra Sten sanoi happamesti, että sitä ei kannattanut ajatella nyt. Pormestari painoi joka askelella enemmän. Tyttö yritti auttaa työntämällä herra Steniä takaa.

– Tiehesi, ipana. Mene kotiisi ja kerro jumalattomalle äidillesi, että hänen kunnioitettu aviomiehensä on hyvissä käsissä.

– En jätä isääni.

Ääni yritti olla tasainen, mutta tukahtui. Herra Sten vilkaisi alas-päin ja horjahti. Tyttö takertui pormestarin velttoihin jalkoihin ja kannatteli niitä niin että soturi saavutti tasapainon. Hätä väärästi kasvot, takkutukan alta ammottivat oudot, kellanruskeat silmät. Herra Sten sääli tyttöä niin kuin olisi säälinyt pelästynyttä koiraa.

– Pitele vain isäsi jalkoja, niin minun on kevyempi kantaa häntä.

Sten Balk, nuoruudestaan huolimatta hyvä päällikkö miehilleen, tiesi että toiminta auttoi voittamaan pelon. He etenivät vaivalloisesti Luostarin Yläkadulle, humalainen soturi, ruttoinen pormestari ja järkytyksestä tärisevä nuori tyttö. Ihmiset väistivät surullista ryhmää talojen porteista pihoille ikään kuin ruttoinen olisi spitaalisten tavoin kolistanut kalikkaa lähestyessään.

Gerardus oli Pyhän Hengen huoneen maallikkoveli, Kokemäeltä kotoisin, korkea ja leveä kuin kirkon ovi, ja murhamies. Juovuspäissä surmatun kauppakumppanin hän oli maksanut hengensakoilla kuninkaalle ja omaisille kaksikymmentä vuotta sitten, mutta Juma-

lalle eivät sakot riittäneet. Jumala sai miehen, ja Gerardus puolestaan sai rauhan palvellessaan Turun Pyhän Hengen huoneen sairaita ja vaivaisia.

Vaivaisilta eivät näyttäneet tulijat, jotka raahustivat Pyhän Olavin luostarin harmaan muurin viertä kohti sairastupaa. Tupa sijaitsi Vartiovuoren etelärinteen alla, kohta vastapäätä Lyypekin mökkien sekamelskaa. Veli Gerardus perkasi rikkaruohoja Pyhän Hengen huoneen kaalimaasta. Se oli mieluista puuhaa, sillä hyvällä onnella kaalimaassa saattoi kuulla luostarista dominikaaniveljien laulun. Gerardus oikaisi selkensä kaalintaimien keskeltä.

Outoja vieraita. Pyhän Hengen huoneelle tulivat ne, joilla ei ollut paikkaa jonne mennä. Tässä oli soturi, pitkä ja pukeutunut rautapaitaan. Sellainen paita maksoi tilan hinnan. Soturi kantoi miestä, jonka mekko oli Flanderin villaa. Ja perässä kipitti parkuva tyttönen, hänkin vauraissa vaatteissa. Veli Gerardus puri huultaan. Oli vain yksi syy, jonka vuoksi rikas mies tuotiin vaivaisten taloon.

– Kannat ruttosairasta, soturi, veli Gerardus sanoi kaalimaan aidan yli.

– Tämä on kaupungin pormestari Anton Mikhof. Vaimo ei päästä häntä sisään. Pelkää tartuntaa. Entä sinä, veli? Otatko ruttoisen Pyhän Hengen huoneelle?

– Jumala ei käännyt ketään pois, veli Gerardus sanoi lyhyesti.

– Tule perässäni.

– Minä olen Sten Balk, soturi hengitti kiivaasti, oli kantanut taakkaansa pitkän matkan. – Tuo on sairaan tytär. Halusi välttämättä tulla mukaan.

Pyhän Hengen huone oli saviristikkotalo, pitkänomainen rakennus, johon mentiin sisään päätyovesta. Talo oli hämärä ja melkein tyhjä. Korkea harjakatto oli savun mustaama, nurkassa suuri kivi-kiuas ja seiniä kiersivät leveät lavitsat. Lavitsoilta nousi jokunen vanhus ja hullu tuijottamaan tulijoita.

– Laske pormestari makaamaan. Meidän täytyy viilentää häntä. Tyttö, nosta saavista vettä sankoon ja kannan se tänne. Herra, auta minua riisumaan pormestari.

Veli Gerardus ryhtyi riisumaan Anton Mikhofin housusukkia. Sten Balk veti verkamekon ja liinaisen paidan pormestarin yltä. Molemmat voihkaisivat yhtä aikaa. Pormestarin ruumis oli kauttaaltaan purppuranpunaisten läiskien peitossa.

– Rutto on myrkyttänyt pormestarin, veli Gerardus kuiskasi. Hän katsoi ylös ja hänen silmänsä kohtasivat soturin katseen. Miehen kasvot olivat kapeat, kuoppaposkiset, hiukset ja parta tummankihraiset. Harmaat silmät olivat revähtäneet järkytyksestä auki, mutta kapenivat nopeasti kylmiksi viiruiksi.

Kova, veli Gerardus ajatteli, yhtä kova kuin minä olin ennen kuin Jumala murskasi minut.

– Ja pormestari myrkyttää kaikki muut.

– Kiesus! Kiesus!

Riepuksa ryntäsi miesten välistä, kirkui, potki ruumista ja sylki sitä. Sten Balk kääntyi vihaisena, mutta tyttö hyökkäsi jo vaivaisen kimppuun, takoi ukkoa nyrkeillään ja kaatui hänen kanssaan alastoman ruumiin päälle.

Herra Sten nosti molemmat, ukon ja tytön, ilmaan ja pudotti heidät maalattialle. Veli Gerardus peitti pormestarin hänen omalla verkamekollaan. Ukko köpitti takaisin lavitsalleen. Tyttö sortui polvilleen isänsä viereen. Pormestarin ruumis hohkasi kuumetta ja siitä lähti outo vastenmielinen haju.

– Ei kai voi tehdä muuta kuin rukoilla, Sten Balk sanoi empien.

– Vai onko sinulla jokin neuvo, veli?

– Jos hänellä olisi ollut kainaloissa paiseita niin kuin ruttotautisilla usein on, olisimme voineet viilentää häntä ja yrittää puhkaista paiseet. Joskus se auttaa. Mutta tämä on myrkkyruttoa. Joka siihen sairastuu on väistämättä kuoleman oma.

Tyttö parahti ja tarttui pormestarin veltoon käteen. Ihonalaiset verenvuodot olivat mustanneet sormenpäät. Veli Gerardus irrotti lempeästi käden tytön otteesta.

– Rukoile. Isäsi saa kuollessaan kuulla pyhiä sanoja.

Tyttö alkoi tottelevaisesti mumista. Herra Sten Balk katsoi maallikkoveljeä.

– Meillä muilla ei taida olla enempää toivoa kuin hänellä? soturi viittasi päällään pormestariin. – Kannoin häntä Jokikadulta asti ja tyttö piteli jalkoja.

– Jotkut sairastuvat vaikka eivät näekään ruttosairasta. Toiset hoitavat sairaita eivätkä sairastu itse lainkaan. Kukaan ei voi tietää, keneen tauti iskee. Mutta teidän täytyy jäädä tänne niin kauaksi aikaa, että nähdään, oletteko saaneet taudin.

– Kuinka pitkäksi aikaa? herra Sten kysyi terävästi. – Minun täytyy huolehtia piispasta ja miehistäni siinä tapauksessa, että en kuole. En voi jäädä maleksimaan Pyhän Hengen huoneelle.

– Sitten sinun on paras kuvitella kuolevasi, veli Gerardus sanoi ystävällisesti. – Tämä on hyvä paikka siihen puuhaan. Hautausmaa on oma, ja luostarista tulee veli kuulemaan ripin ja antamaan viimeisen voitelun.

– Myös ruttotautiselle?

Veli Gerardus hätkähti miehen ivaa.

– Myös ruttoon kuolevalle. Olet ehkä tottunut toisenlaisiin pappeihin, herra, ylhäisiin kirkkoruhtinaisiin, koska olet piispan veli. Pyhän Olavin munkeille velvollisuus on tärkeämpi kuin leveä leipä ja korea kaapu.

Herra Sten hymyili vinosti ja osoitti korisevaa pormestaria.

– Hae sitten siunaaja hänelle.

Pormestari Anton Mikhof kuoli puolen päivän aikaan; mustunut möhkäle, tiedoton, haisevia nesteitä valuva laho ruumis. Pyhän Olavin luostarista haettu munkki oli luostarin vanhin, vapaaehtoinen kuoleman taloon tulija. Vanhus antoi viaticumin kuolevalle, siveli silmät ja huulet pyhällä öljyllä ja asettui itse odottamaan noutajan tuloa.

Herra Sten Balk katsoi inhoten löyhkäävää ruumista.

– Se täytyy haudata heti.

Veli Gerardus viittasi lavitsoilla pelästyneinä höpöttäviin vaivaisiin.

– Näiden kanssa ei mikään tapahdu heti.

– Mihin sinä heitä tarvitset?

– Kaivamaan hautaa, herra.

Sten Balk vilkaisi munkkivanhusta, joka oli kyyristynyt mytyksi lavitsalle.

– Kaivakaa saman tien kaksi. Tuo lähtee pian perässä.

Tyttö oli yhä polvillaan isänsä ruumiin vieressä. Herra Sten tönäisi häntä kevyesti.

– Mikä sinun nimesi olikaan? Judit? Hankipa minulle ruokaa. Päivällisen aika on ohi, enkä minä ole syönyt vielä mitään. Veli Gerardus ei ehdi, hän kaivaa hautaa.

– Ja minä rukouilen isäni sielun puolesta, tyttö sanoi arvokkaasti.

– Olen kiitollinen sinulle, herra, koska autoit isääni kun muut olivat jättäneet hänet kadulle. Hankin sinulle ruokaa, kun isäni on haudattu.

Herra Sten jäi ällistyneenä tuijottamaan kyyneleisiä kasvoja. Hän ei muistanut, että kukaan olisi koskaan ollut tottelematta hänen käskyään. Ensimmäinen ajatus oli läimäyttää tyttöä kunnolla. Mutta hän ymmärsi kohta, että rukoukseen polvistuneen surevan omaisen pieksäminen oli sopimatonta.

– On kai odotettava, herra Sten sanoi. – Toivottavasti saan aterian ennen kuin tartunnan.

– Voithan auttaa veli Gerardusta haudan kaivamisessa, tyttö ehdotti. – Sillä tavalla saat ateriasi nopeammin.

Sten Balk tuijotti tyttöä niin ällistyneenä ettei huomannut edes suuttua.

– Kaivaa maata? Piispan soturi?

Suuria tunteita 1300-luvun Pohjolassa!

Eletään 1300-luvun loppua. Turussa riehuu rutto, ja isänsä taudille menettänyt porvarisneito Judit Mikhof syyllistyy kamalaan tekoon suojellakseen äitiään. Rouva Eliana ei kuitenkaan tyttärensä uhrauksesta piittaa, hän haluaa ainoastaan säilyttää asemansa.

Pohjola kuohuu sotien ja vallanvaihdosten myrskyissä. Lisäksi Itämerelle ilmestyvät vitaliaanit, armottomat merirossot. Kaiken sekasorron keskellä Judit kulkee Turusta Viipuriin, Tukholmaan ja Gotlantiin kantaen sydämessään syntiä, joka vaatii tulla sovitetuksi. Mutta onnistuuko hänen piinattu sielunsa löytämään koskaan rakkautta?

www.tammi.fi

84.2

ISBN 978-952-04-5836-2

Päällys: Mika Ketrunen

Kannen kuvat: Shutterstock